

Nem akarok e helyt azon számos homokelőjövetelek tárgyalásába boesátkozni, melyeknek Munier-Chalmas már hosszabb idő óta ilyenmü keletkezést tulajdonit; csak arra akarok szoritkozni, hogy ama rejtélyes „kristályodott homoknak“ neve alatt ismeretes képződményekre utaljak, melyeknek sajátsága abban áll, hogy nem gurított-kopott Kvarczszemekből, hanem csupa élesen kiképződött apró Kvarczkristályokból állnak.

Ezen a légkülömbözőbb képletekben fellépő homok képződése eddigelé még épen ninesen kimagyarázva; oly közet, melynek porladozásából keletkezhethék, épenséggel nincs, míg másrészt a homok eruptiv volta támaszt talál még abban a körülményben is, hogy a képződmény mindig kővületeknek csaknem teljes hiányában szenved.

Ezen kristályhomok eruptiv természetének kimutatása elvileg már azért is igen fontos volna, mert ebből az következnék, hogy mindezen esetekben nem egyszerűen már meglevő homoktelepekből való homoknak felszállítása forog fenn, hanem inkább az, hogy a mélységben egészen sajátserü képződési folyamatok működnek, melyeknek eredményeként épen ama picziny vitzisza Kvarczkristályok tömegét kell tekintenünk, melyeket a források majd egészen ép, majd többé-kevésbbé kopott állapotban hoznak a felszínre.

Ezen előjövetelek akaratlanul is eszünkbe juttatják a „marmarosi gyémántok“ neve alatt ismert vitzisza Kvarczkristályokat, melyek a flysch márgáiban találatnak, míg a Granitban, Porphyrokban és Trachytokban előforduló Kvarcz csaknem kivétel nélkül Zsirkvarcznak tünik fel.“

(Th. Fuchs: Sitzungsab. d. k. Akad. d. Wiss. LXXVI. B. 3. H. 1878. Oct. p. 467.) I. B.

TÁRSULATI ÜGYEK.

Szakülés 1878 évi június hó 5-én

(Jegyzőkönyvi kivonat.)

1. Az első titkár bemutatja s röviden megismerteti Kürthy Sándor, kolozsvári egyetemi tanársegéd beküldött értekezését, mely a Hegyes-Drócsa-Pietrósza hegység területén s Erdély némely más vidékén előforduló Trachyt kőzeteknek petrographiai leírását tartalmazza és az ápril havi szakülésen bemutatott, dr. Koch által beküldött értekezésnek második részét képezi. (I. a jövő számba.)

2. Dr. Wartha Vincze egy nem régen felfedezett jó d forrásról értekezik, melyre Budapest határának szélén, a soroksári Dunaág partján akadtak, midőn egy már régebben ott levő kútban, melynek vize a Dunaág elzárása folytán apadni kezdett, mélyebbre furtak. A mint a fúró egy szármátkoru kemény mészkőpadon áthatolt, azonnal igen erősen fölbuggyogott a víz, de a remélt ivóvíz helyett „használatatlannak“ tartott, erős sós ízű ásványvíz. Dr. Wartha előleges vizsgálatai szerint az új forrás vize tetemes konyhasótartalom mellett sok jódot, kevés bromot és még szerves anyagokat és kénhidrogént is tartalmaz. Az idő rövidsége miatt a tökéletes mennyiségi vegyelemzés még nem készült, de a hasonnemü gyógyvizekkel

összehasonlítólág tett kísérletek kimutatták, hogy ezen új forrás jódtartalma sokkal jelentékenyebb, mint akár a lippiki, akár a friedrichshalli hires gyógyvizeké. Ezen viszony feltüntetése czéljából az előadó e három vízben előidézett jódesapodékat kísérletileg is bemutatja.

Zsigmond y Vilmos hozzáteszi, hogy a kérdéses kútnak kitisztogatása és a fürtlyuk szélesítése iránt intézkedni fog, hogy ezen kétségkívül igen fontosá válható forrás hozzáférhetővé és használhatóvá tétessék.

Dr. Szabó József a hollotakhoz azt a megjegyzést fűzi, hogy nem messze a forrás helyétől, hosszúra nyúló mélyedésben, mely egy hajdani Dunaág medrét jelöli, sűrű sókivirágzások mutatkoznak, mi valószínűleg ezen forrás földalatti érhálózatának tulajdonitandó.

3. Inkey Béla szép nagyszemcsés Dolerit példányait mutatja be, melyek két nyugotmagyarországi Basalt-kupról, u. m. a Ságli hegyről, Vas megyében, és a sopronmegyei Pálhegyről származnak, hol ez a Dolerit vastagabb-vékonyabb kőzeteléreket képez a sűrű Basaltban. A kőzet granitos keveréke Plagioklas-, Augit-, Olivin-, Titanvasércz- és Magnetit-kristályoknak, alapanyag nélkül. Vékony hosszú Apatit-oszlopok zárványként fordulnak elő. A Plagioklas a lángkísérleti módszer szerint vizsgálva, nagyobbára az Oligoklas reakcióit mutatja. A barnás Augiton sajátságos ikerszerű összenövés észlelhető, míg a sághegyi Dolerit Olivinkristályai még feltünőbb kiképződéssel bírnak, a mennyiben a kristályok csőalakú, belül apró idegen kristálykák keverékével kitöltött oszlopokat képeznek. A Titanvasércz óriási (egész 17 mm.-ig) átmérővel bíró hatszögű táblák alakjában lép fel, melyek a delez rúd által erősen vonatnak és vegyileg vizsgálva igen erős titarenációt mutatnak.

Mivel a Doleritet alkotó ásványok ugyanazok, melyek a környező Basaltnak is elegyrészei, és mivel a fellépés körülményei a mellett szólnak, hogy a Dolerit ezeken a helyeken ugyanabból a vulkáni tüzhelyből ered, mely a tömeges Basaltlávát szolgáltatta, — az előadó az általánosabb nézethez csatlakozva, a Basalt és Dolerit között sem anyagi sem ásványi, hanem tisztán csak a megszilárdulás körülményeiből megmagyarázandó szövetségi különbségeket talál, — Sandbergerrel szemben, ki a Dolerit elnevezést csakis a Titanvasat tartalmazó kőzetekre, a Bazalt nevet pedig csak a Magnetit-tartalmakra alkalmaztatni óhajtja.

4. Végre dr. Wartha V. egy új szerkezetű mérő- és nivelláló készüléket mutat be, mely a mellett, hogy könnyen szállítható és kezelhető a közönséges czélokra kívánatos pontosságot adja és így talán a gyakorló geolognak is hasznára lehet.

5. Stürzenbaum F. gömörmegeyi szép ásványokat mutat be, melyeket dr. Kiss A. bányorvos úr a nemzeti múzeumnak és részben a m. kir. földtani intézetnek ajándékozott: köztük gyönyörű Wolynkristályok barna vasérczszálakra felnöve, továbbá feltünő szép várromszerű Limonitképződmény és gyöngyfényű Evansit. Stürzenbaum úr továbbá jelenti, hogy ugyancsak dr. Kiss úr, mint buzgó gyűjtő, kinek hosszú évi tapasztalatai az ott járt geologok által nem egy ízben felhasználhattak, ez alkalommal is a m. kir. földtani intézetnek egy nagyobb kőzet- és ásványgyűjteményt ajándékozott, melyet majd alkalmilag bemutatni szándékozik.

6. A társ. I. titkár bejelenti társulati rendes tagnak Szukács Józsefet, (ajánl. Schafarik Ferencz) ki is megválasztatott.